

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.03.2015, sp. zn. 21 Cdo 2401/2013, ECLI:CZ:NS:2015:21.CDO.2401.2013.1

Číslo: 94/2015

Právní věta:

Žalobu na vydání majetku z dědictví podle ustanovení § 485 obč. zák. může s úspěchem podat jeden z více oprávněných dědiců; nelze dovozovat nerozlučné společenství žalobce s ostatními dědici (§ 91 odst. 2 o. s. ř.).

Oprávněný dědic má nárok na vydání celého dědictví od nepravého dědice (nikoliv pouze části dědictví odpovídající jeho dědickému podílu), a to za předpokladu, že již nelze uspokojit další dědice, jejichž právo na vydání dědictví bylo prokazatelně promlčeno (§ 105 obč. zák.).

Z vydání dědictví jedinému oprávněnému dědici současně vyplývá závazek tohoto dědice uspokojit další případné oprávněné dědice, pokud v budoucnu důvodně uplatní nárok na vydání majetku.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.03.2015

Spisová značka: 21 Cdo 2401/2013

Číslo rozhodnutí: 94

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Dědění, Ochrana oprávněného dědice

Předpisy: § 468 obč. zák.

§ 485 obč. zák.

§ 487 obč. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

M. V. se žalobou podanou u Okresního soudu v Uherském Hradišti dne 23. 12. 2010 (změněnou se souhlasem soudu) domáhal, aby bylo určeno, že „je vlastníkem pozemku, zapsaného na LV pro k.ú. S. L.“. Žalobu odůvodnil tím, že je synem J. V., zemřelé dne 22. 8. 1972 (dále též jen „zůstavitelka“); že mu jakožto oprávněnému dědici má být vydán pozemek, zapsaný na LV pro k.ú. S. L.; že v dědickém řízení po jeho matce, vedeném u Okresního soudu v Uherském Hradišti, vycházel soud z mylného závěru, že neexistují žádní zákonní dědici a že dědictví nesprávně připadlo jako odúmrtí státu.

O k r e s n í s o u d v Uherském Hradišti rozsudkem ze dne 3. 10. 2012 určil, že žalobce „je

vlastníkem parcely zapsané na LV pro k.ú. S. L.", a rozhodl, že žalovaná je povinna nahradit žalobci náklady řízení. Soud měl za prokázané, že v roce 2007 bylo zahájeno řízení o dodatečném projednání dědictví po zůstavitelce, v jehož průběhu byli dědicové neznámí nebo neznámého pobytu vyrozuměni o svém dědickém právu vyhláškou ve smyslu § 468 obč. zák. s tím, že pokud o sobě nedají v určené lhůtě vědět, při projednání dědictví se k nim nepřihlíží. Jelikož žalobce ani žádný z dalších dědiců o sobě nedali vědět, nebylo k nim v dědickém řízení přihlíženo a dědictví připadlo jako odúmrtí státu. Až 23. 12. 2010 bylo doručeno Okresnímu soudu v Uherském Hradišti podání žalobce označené jako „návrh na povolení obnovy dědického řízení“ po zůstavitelce, které bylo později překvalifikováno na žalobu na ochranu oprávněného dědice podle § 485 obč. zák. Soud měl dále za prokázané, že žalobce je potomkem zůstavitelky a dědí ze zákona v první dědické skupině; proto je stát, který dědictví nabyl, povinen vydat oprávněnému dědici majetek, který z dědictví má, podle zásad o bezdůvodném obohacení tak, aby neměl majetkový prospěch na újmu pravého dědice, kterým je žalobce. Vycházel z toho, že „byl zjištěn jediný dědic“; že „žádný jiný dědic nedal o sobě vědět“; že „žádný z dalších v úvahu přicházejících dědiců žalobu na ochranu oprávněného dědice nepodal“ a že „tyto další osoby nemají žádný zájem o dědictví a fakticky jednájí tak, že dědictví odmítají“. Dospěl k závěru, že „toto civilní sporné řízení již není pokračováním dědického řízení, není jeho obnovou a neruší se v něm vyhláška vydaná podle § 468 obč. zák.“; že „právní institut podle § 468 obč. zák. byl notářem použit s důsledkem, že se k dalším dědicům (neznámým nebo neznámého pobytu) nepřihlíží, tyto důsledky trvají, navíc další dědicové o dědictví zájem neprojeví a žádné právní kroky v tomto směru ani neuskutečnili“ a že „proto je zjištěn jediný dědic, kterým je žalobce, a tomuto připadá celé dědictví“.

K odvolání žalované K r a j s k ý s o u d v Brně rozsudkem ze dne 14. 3. 2013 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Odvolací soud vycházel zejména ze zjištění, že žalovaná nesouhlasí s právním názorem soudu prvního stupně ohledně aktivní legitimace žalobce, možnosti vydání celého dědictví po zůstavitelce žalobci a posouzení obsahu původního návrhu žalobce doručeného soudu 23. 12. 2012. Uvedl, že „akceptuje postupné doplňování návrhu až do podoby žaloby na vydání dědictví, o které soud prvního stupně nakonec rozhodoval“; že „žaloba o vydání dědictví není pokračováním dědického řízení, jde o řízení svého druhu, v němž se každá jednotlivá osoba, která se považuje za dědice, s nímž však nebylo v řízení o dědictví jednáno, resp. k němuž nebylo jako k dědici přihlíženo, domáhá vydání po tom, který na základě rozhodnutí soudu v řízení o dědictví nabyl dědictví, ačkoli pravým dědicem není“; že „požadavek, aby žalobu o vydání dědictví podávali společně všichni v úvahu přicházející dědici téže skupiny, je u žaloby na ochranu oprávněného dědice nelogický, když vyhláškou v řízení o dědictví byli vyzýváni právě dědici neznámí a dědici neznámého pobytu“; že „dědici neznámí nebo neznámého pobytu o sobě navzájem zpravidla neví, proto nelze vázat úspěšnost žaloby na vydání dědictví podle § 485 o.z. jednoho z nich na přihlášení se k dědictví a současně podání žaloby všech, tj. i těch, o nichž není známo, zda vůbec existují“, a že „je jen shodou okolností, že v daném případě sám žalobce označil jména dalších potomků zůstavitelky“. Dále uvedl, že „v dané věci je rozhodující to, že žádný ze žalobcem označených dětí zůstavitelky, eventuálně jejich právních nástupců, se vydání dědictví proti státu nedomáhal, a platí tedy ve smyslu vyhlášky vydané v řízení o dědictví podle § 468 o.z. fikce, že zůstavitelka jiné dědice než přihlásivšího se žalobce neměla“. Vycházel z toho, že „stejný závěr jako u aktivní legitimace samotného žalobce k podání žaloby podle § 485 o.z. pak odůvodňuje také opodstatněnost vydání celého dědictví (nikoliv jen části) žalobci, když pouze on podal žalobu na ochranu oprávněného dědice a když platí, že jiné dědice tato zůstavitelka neměla“ a že „jde o situaci stejnou jako v případě, že by se žalobce jako dědic přihlásil již na základě vyhlášky vydané podle § 468 o.z. v řízení o dědictví, zatímco ostatní potomci zůstavitelky nikoli; celé dědictví by nabyl žalobce sám, státu by nepřipadlo z dědictví ničeho“. Odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 8. 2002, sp. zn. [30 Cdo 59/2002](#), podle kterého se oprávněný dědic může u nemovitosti zapsané v katastru nemovitostí domáhat nejen jejího vydání, ale i určení vlastnického práva tak, aby rozhodnutí soudu mohlo být podkladem pro provedení změny zápisu v katastru nemovitostí.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Namítá nesprávné právní posouzení zásadních otázek „aplikace důsledků vyhlášky dle ust. § 468 obč. zák. a s tím související aktivní věcné legitimace na straně žalující při uplatnění nároku na vydání dědictví dle ust. § 485 obč. zák.“. Žalovaná je toho názoru, že „by všichni potomci zůstavitelky (event. jejich právní nástupci) měli jako oprávnění dědicové vystupovat v tomto řízení na straně žalobce jako nerozluční společníci ve smyslu ust. § 91 odst. 2 o. s. ř.“ a že „pokud nárok na vydání dědictví uplatnil jen jeden z oprávněných dědiců samostatně, nemělo mu být vyhověno“. Dále žalovaná považuje za nesprávný názor obou soudů, že „jeden dědic z několika v úvahu přicházejících má nárok na vydání celého dědictví“. Má za to, že „oprávněný dědic má od nepravého dědice nárok na vydání jen takové části dědictví, na jakou mu stačí jeho dědické právo“; že „i pokud by měl jeden z oprávněných dědiců aktivní věcnou legitimaci k samostatnému uplatnění nároku, mohl by být úspěšný pouze k části dědictví, která odpovídá jeho dědickému podílu“ a že „z faktu, že žádný dědic o sobě nedal vědět v rámci dědického řízení po zůstavitelce, ani nepodal žalobu na vydání dědictví, neučinil žádné kroky k získání dědictví, nelze dovodit, že žalobce jako jeden z právních nástupců zůstavitelky je oprávněným dědicem ve vztahu k celému dědictví“. Navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud dovolání žalované zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013, neboť řízení ve věci bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2. zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastnicí řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se dovolací soud nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

V posuzovaném případě bylo pro rozhodnutí o dědickém právu žalobce po zůstavitelce významné vyřešení právních otázek, zda má jeden z oprávněných dědiců aktivní legitimaci k uplatnění samostatného nároku na vydání dědictví podle ustanovení § 485 obč. zák. a zda má od nepravého dědice nárok na vydání celého dědictví, nebo pouze části dědictví odpovídající jeho dědickému podílu, a to za situace, kdy žádní dědicové v řízení o dědictví nebyli zjištěni. Vzhledem k tomu, že tyto otázky dosud nebyly v rozhodování dovolacího soudu vyřešeny, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání žalované je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání není opodstatněné.

Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení § 241 odst. 1 a § 242 odst. 3, věty první, o. s.

ř. - nepodléhá), že - jak vyplývá z potvrzení Okresního soudu v Uherském Hradišti ze dne 8. 7. 2010 - dědické řízení po J. V., zemřelé dne 22. 8. 1972, vedené „u zdejšího soudu, bylo dne 13. 2. 1974 zastaveno, jelikož zůstavitelka nezanechala žádný majetek“. Na základě podnětu Ministerstva zemědělství - Pozemkového úřadu v U. H., který v rámci komplexní pozemkové úpravy v k.ú. S. L. zjistil, že nemovitosti jsou dosud vedeny na zemřelého vlastníka, tj. zůstavitelku, bylo u Okresního soudu v Uherském Hradišti dne 16. 1. 2007 zahájeno řízení o dodatečném projednání dědictví po zůstavitelce. Jelikož v tomto řízení nebyli zjištěni žádní dědicové - najevo vyplynula pouze skutečnost, že zůstavitelka měla potomka J. V., který však zemřel již 1. 12. 1990 a byl bezdětný - soud (soudní komisař) vyrozuměl dědice neznámé nebo neznámého pobytu o dědickém právu vyhláškou podle ustanovení § 468 obč. zák. Vzhledem k tomu, že se nikdo z dědiců ve stanovené lhůtě ani později nepřihlásil, Okresní soud v Uherském Hradišti usnesením ze dne 29. 2. 2008 potvrdil, že dodatečně objevené jmění připadá státu jako odúmrtí (toto unesení nabylo právní moci dne 26. 3. 2008). Dne 4. 5. 2010 bylo Okresnímu soudu v Uherském Hradišti doručeno podání, v němž jediný dosud žijící syn zůstavitelky (žalobce) navrhl dodatečné projednání dědictví a sdělil, že zůstavitelka měla celkem 4 děti, z nichž dvě zanechaly potomky. Protože majetek, ohledně něhož bylo navrhováno dodatečné projednání dědictví, již projednán byl, řízení o návrhu žalobce bylo zastaveno. Žalobce proto dne 23. 12. 2010 podal u Okresního soudu v Uherském Hradišti návrh na povolení obnovy dědického řízení, který byl (se souhlasem soudu) změněn na žalobu na ochranu oprávněného dědice podle § 485 obč. zák.

Vzhledem k tomu, že zůstavitelka zemřela dne 22. 8. 1972, je třeba v řízení o dědictví i v současné době postupovat podle předpisů účinných ke dni smrti zůstavitelky (srov. čl. II bod 3 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony), tj. podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 1982 a zákona č. 95/1963 Sb., o státním notářství a o řízení před státním notářstvím (notářský řád), ve znění účinném do 31. 12. 1982 (dále jen „not. ř.“); řízení však od 1. 1. 1993 probíhá u soudu, který pověří notáře, aby jako soudní komisař provedl potřebné úkony. Při dědění se použije právo platné v den smrti zůstavitelky, tedy zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 1982 (srov. § 3069 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

Dědictví se nabývá smrtí zůstavitele (srov. § 460 obč. zák.). K nabytí dědictví zůstavitelovým dědicem však nedochází jen na základě smrti zůstavitele. Právní úprava dědického práva ke dni smrti zůstavitelky vycházela (a dosud vychází) z principu ingerence státu při nabývání dědictví. Předpokládala mimo jiné, že dědictví po každém zůstaviteli musí být projednáno a rozhodnuto státním notářstvím (srov. § 39 not. ř.), nyní soudem (srov. § 175q o. s. ř.); že řízení o dědictví se zahajuje i bez návrhu (srov. § 27 odst. 1 not. ř., nyní § 175a odst. 2 o. s. ř.) a že v řízení o dědictví musí být projednán také majetek, který při původním projednání a rozhodnutí dědictví nebyl znám (nebyl zjištěn) (srov. § 47 not. ř., nyní § 175x o. s. ř.).

Řízení o dědictví, jehož smyslem a účelem je zjištění okruhu zůstavitelových dědiců a rozsahu aktiv a pasiv dědictví zůstavitelem zanechaného, končí usnesením o dědictví (srov. § 42 odst. 1 not. ř., nyní § 175s odst. 1 o.s.ř.). Bez ohledu na to, jaká uplynula od smrti zůstavitele do vydání usnesení doba, se jím deklarují právní vztahy s účinností ke dni smrti zůstavitele.

Pro případ, že by soud rozhodl o dědictví ve vztahu k osobám odlišným od skutečných („oprávněných“) dědiců (potvrdil nabytí dědictví nebo schválil dohodu o vypořádání dědictví; případně podle dřívější právní úpravy autoritativně vypořádal dědictví), je ustanoveními § 485 až § 487 obč. zák. upravena ochrana oprávněných dědiců.

Podle ustanovení § 485 odst. 1 obč. zák. zjistí-li se po projednání dědictví, že oprávněným dědicem je někdo jiný, je povinen ten, kdo dědictví nabyl, vydat oprávněnému dědici majetek, který z dědictví má, podle zásad o bezdůvodném obohacení tak, aby neměl majetkový prospěch na újmu pravého

dědice.

Podle ustanovení § 487 obč. zák. ustanovení § 485 platí i tehdy, jestliže dědictví připadlo státu.

I když občanský zákoník chápe dědění jako jeden ze způsobů nabývání vlastnictví (srov. § 133 obč. zák.), neposkytuje dědicům, dokud jejich právo nebylo deklarováno rozhodnutím soudu v řízení o dědictví, stejnou ochranu jako skutečným vlastníkům. Zásadní rozdíl spočívá především v promlčitelnosti práva oprávněných dědiců na vydání dědictví (§ 105 obč. zák.). Promlčecí doba je tříletá a její počátek se pojí s právní mocí rozhodnutí soudu, kterým bylo skončeno dědické řízení o nově objeveném majetku, jedná-li se o uplatnění práva na vydání dědictví ohledně tohoto majetku (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 1998, sp.zn. 2 Cdon 1173/1996, uveřejněný v časopise Soudní judikatura pod číslem 164, ročník 1998, podle něhož v případě, že rozhodnutí učiněné v dědickém řízení o dodatečně objeveném majetku, jímž bylo potvrzeno nabytí dědictví, nabylo právní moci po 1. 4. 1983, běží promlčecí doba k vykonání práva oprávněného dědice na vydání majetku, jehož se rozhodnutí týká, ode dne právní moci tohoto rozhodnutí).

Právo na vydání dědictví podle § 485 obč. zák. však nemá ten, kdo se účastnil původního řízení o dědictví, byť by i byl zkrácen na svém dědickém právu; nápravy se totiž tato osoba, na rozdíl od v původním dědickém řízení opomenutého dědice, může domáhat cestou řádných, případně mimořádných opravných prostředků (odvolání, dovolání, žaloba na obnovu řízení, žaloba pro zmatečnost).

Jak je výše uvedeno, jedním z účelů dědického řízení je zjištění okruhu zůstavitelových dědiců. Je-li dědické řízení po zůstaviteli zastaveno, neboť nezanechal žádný majetek, nezkoumá se dědické právo a není ani důvod zjišťovat dědice. Pokud soud v řízení o dodatečném projednání dědictví po zůstaviteli přistoupí k vyrozumění neznámých dědiců o jejich dědickém právu vyhláškou (§ 468 obč. zák.) a nepřihlásí-li se žádný z nich, při dalším postupu v řízení o dědictví se k nim nepřihlíží (fikce). Skutečnost, že dědicové, event. jejich právní nástupci, „vyjdou najevo“ až v řízení o vydání dědictví iniciovaném žalobcem (oprávněným dědicem) podle ustanovení § 485 obč. zák., které je samostatným (sporným) řízením a není pokračováním řízení dědického, nelze při rozhodování o dědickém právu po zůstaviteli zohlednit, protože zjištění okruhu dědiců je třeba učinit nejpozději do pravomocného skončení řízení o projednání dědictví.

Žalobce uplatňující nárok podle ustanovení § 485 obč. zák. pak může být k podání žaloby legitimován i sám, neboť jej neuplatňuje z titulu dědice v dědickém řízení, ale osoby, které svědčí právo na vydání dědictví, přestože dědického řízení účastna nebyla. V takovém případě nelze proto dovozovat nerozlučné společenství žalobce (oprávněného dědice) s ostatními dědici, jak to činí žalovaná, a nelze ani vycházet z ustálené judikatury soudů k otázce nerozlučného společenství dědiců v občanském soudním řízení sporném.

Konečně k otázce, zda má žalobce podle § 485 obč. zák. nárok na vydání celého dědictví od nepravého dědice, nebo pouze části dědictví odpovídající jeho dědickému podílu, lze uzavřít, že celé dědictví dostat může, nelze-li již uspokojit další dědice, jejichž právo na vydání dědictví bylo prokazatelně promlčeno. Obdobně by tomu bylo i v případě fikce nastupující v dědickém řízení v důsledku vydání vyhlášky podle ustanovení § 468 obč. zák., podle níž přihlásil-li by se jediný dědic, zdědil by celý majetek zůstavitele, a to i přesto, že by fakticky bylo dědiců více. Současně však z vydání dědictví jedinému oprávněnému dědici (žalobci) podle § 485 obč. zák. vyplývá závazek uspokojit v budoucnu další případné oprávněné dědice, pokud by se ke svému nároku přihlásili. Nelze totiž automaticky vycházet z promlčení jejich nároku uplynutím zákonem stanovené tříleté promlčecí doby, která počne běžet od právní moci rozhodnutí, jímž bylo řízení o dodatečném projednání dědictví skončeno, neboť může dojít ke stavení běhu této doby v důsledku okolnosti, která ani nemusí být předem známa, např. uplatněním práva v soudním řízení.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správný. Protože nebylo zjištěno, že by rozsudek odvolacího soudu byl postižen některou z vad uvedených v ustanovení § 229 odst. 1 o. s. ř., § 229 odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř. nebo § 229 odst. 3 o. s. ř., anebo jinou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud dovolání žalované podle ustanovení § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.